

razbežale so se po razsvetljeni okolici
 niso hotele umreti
 zmagale so požirajoč celo čelo
 postale so čelo
 bilo je čedalje hitreje
 po trebuhu so splavale čez ledja in niže po udih k stopalom
 splazile so se v zadnjico in po njej v globino skorje
 in preživajoč odprtino
 so pobegnile skozi usta in padle na pleča
 zarasle so na ustnicah in se povzpele više k očem in ušesom
 zredčile lase in začepile nos
 odvzele so mi vsa moja imena in pomene
 samo gledal sem še lahko
 kaj mi bo znanje sveta ko sam postajam svet
 bližina moja bližina samo kamen ve koliko ti zavidam

Zdaj sem november
 ptica me boli kadar grem čez reko
 včasih se ustavim v krajih
 pod napuščem knjižnic
 predajam se mimoidočim moškim
 ki so napolnjeni z mojo bolečino
 ki je zanje razkošje
 nato izbruhnejo s pisanimi plameni umetnega ognja
 in se hihitajo v globini kavarn
 nad upanjem večernega časopisa

Pikapolonice

Małgorzata
 Gołębek

Igram se z mravljami. Ena od njih gre h Gospe Babici. Sunem jo stran s palico. Maček Rafał varuje Gospo Babico pred muhami, jaz pa pred mravljami. Maček je priden, je rekla teta, ker varuje babico pred muhami. Nimam rad mačka Rafala, ker se noče igrati z mano. Jaz sem tudi priden. Branim Gospo Babico s palico. Gospa Babica spi. Z usti dela milni mehurček. Ta mehurček je grd. Gospa Babica je tudi grda. Teta Tosia je lepa. Ima rdeče lase in prijeten vonj. Teta Tosia ima dve beli dojki. Ona te prsi sonči. Videl sem jo, vendar mi je rekla, naj ne gledam in naj grem stran. Sonči se gola. Vroče mi je. Nimam se s čim igrati. Mravlje so neumne.

Iz hiše je prišla mlada ženska. Bila je v rdečih kopalkah. V roki je nesla pladenj. Približala se je ležalniku, ob katerega vznožju je na travi sedel

fantek. Fantek je gledal, še naprej je grebel s palico po zemlji. Ženska je postavila pladenj v travo, se nagnila nad nepremično starko na ležalniku, ji popravila slamnati klobuk. Starka je premaknila usta.

— Vročé — je rekla ženska.

Iz kozarca, ki ga je prinesla, je previdno vlila med trepetajoče ustnice nekaj žličk vode. Z vlažnim robcem je na nagubanem obrazu natančno otrla rumene gube.

— Čez pol ure vas odpeljemo na kosilo, potem pa popoldanski počitek — je rekla veselo. Starka je hropela.

— Se igraš? — se je ženska obrnila k fantku. — Prinesla sem ti kompot.

Deček ni odgovoril. S palico je mečkal mravljo.

— Zakaj ubijaš te uboge živalice? — je vprašala ženska.

Dvignil je k njej velike črne oči.

— Mravlje so neumne — je rekel.

Ženska je pobesila pogled. Izza elastike na hlačkah je vzela zavojček cigaret in vžigalnik, si prižgala cigareto. Počepnila je zraven njega. Puhnila mu je dim naravnost v obraz. Fantek je nagnil glavo. Ženska je iztegnila roke proti velikemu progastemu mačku, ki je ležal na soncu. Pobožala ga je.

— Muc muc. Muc. Mače — je rekla.

Maček se ni zganil. Ženska je vstala, se pretegnila, pogledala na fanta.

— Ne sedi v travi. Mokra je še in lahko se prehladiš. Boš spet dobival injekcije. Sedi na odejo — je rekla.

Fantek je ubogljivo vstal in se presedel na rožnato flanelasto odejo. Vzel je tudi palico. Ženska je skomignila z rameni in odšla v hišo. Od nekod izza hiše se je zaslislalo kokodakanje kokoši. Fantek je za trenutek prisluškoval, nato je vstal in sedel na prejšnje mesto.

Trava je mokra. Teta Tosia preklinja. Trava je živa. Oni ne marajo, da bi imel nekaj živega. Vse igrače, ki mi jih kupujejo, so žive le, če jih navijem. Stric Karel mi je kupil živo, a me je tudi on prevaral. Zlatko je bil lep, ko je bil majhen, zdaj je pa grd in je navadna kokoš. Nikoli ne bo pel, so rekli. Morda zato, ker ga privezujejo za nogo, da ne bi ponemaril. Tista jajčka, ki mi jih znese Zlatko, oni vzamejo, da se ne bi izvalili novi Zlatki in da kateri ne bi pel. Kokoš mora do konca svojega življenja nositi jajčka.

— Teta! — je nenadoma zaklical. — Teta!

Ženska je pogledala skozi pritlično okno. Obraz je imela pokrit s sivo kašo.

— Ne kriči, zbudil boš babico — je rekla.

— Spet si grda, teta — se je fantek široko nasmehnil.

— Zakaj si grda?

— Sem ti že povedala, Tomažek — je bila nestrpna. — Moram biti grda, da bom potem lahko lepa. Sleci srajčko, ker postaja vroče in se boš potil.

— Ime mi je Tomek — je rekel fant, ko je snemal trikotažno srajco. Bil je porjavel.

— Mislil sem, da je lepo zmeraj lepo, grdo pa grdo — je rekel zamišljeno.

— Lepo se igraj, pa boš dobil po kosilu jagode s smetano — je rekla ženska.

— Od jagod dobim izpuščaje — je rekel fant. Ženska je odšla od okna.

— Teta! — je spet zaklical. Pogledala je ven.

— Teta, koliko ima kokoš jajčk — je vprašal.

— Osemindvajset — je rekla ženska. — Si hotel še kaj?

Fant ni odgovoril, o nečem je zbrano razmišljal.

— Zakaj si ne vzameš nobene igrače? — je vprašala.

Gospodinjska pomočnica je rekla, da bo po dvanajstem jajcu kokoš že dobro nesla. Če je Zlatko znesel že dvanajst jajčk, koliko jih bo potem še znesel? Morajo mi prešteti in bom delal črtice. Kaj bo pa potem, ko bom postavil vse črtice? Kako je to na koncu življenja? Gotovo bo Zlatko tih kot Medo, ki ne igra, če ni navit. Nikoli ni zapel in potem ne bo niti kokodakal. Osemindvajset je menda manj kot trideset. Na-pravil sem trideset črt, da bi se Mama vrnila, pa so me prevarali. Zdaj me spet lahko prevarajo. Morda pa se ne bo nič zgodilo.

Pred hišo se je ustavil velik črn avto. Iz njega je stopil moški, oblečen kljub vročini v obleko in belo srajco.

— Ata! — je zaklical fant. Razživel se je, vstal.

— Zdravo, sinek — je zaklical moški. Stopil je na vrt. Imel je precej čez trideset, a je bil mladeniške postave. Pritekel je k fantu, ga dvignil. Fant se je privil k njemu.

— Smrdiš, ata — je rekel.

Moški ga je postavil na tla. Iz žepa obleke je vzel velik robec in si obrisal oznojeno čelo in obraz.

— No, dobro — je rekel. — Si se igral?

— Ata, koliko jajčk ima kokoš? — je vprašal fant.

— Jajčk?

— No, kokoš — je pojasnjeval fant. — Koliko jih ima.

— Ne vem — je vzdihnil. — Kaj ti je prišlo na pamet?

— Teta Tosia je rekla, da osemindvajset — je rekel fant.

— Teta Tosia očitno ve bolje — je rekel moški. — Zakaj se ne igraš z železnico?

— Ata, če pa jih je že dvanajst, koliko jih še bo, da bi jih bilo osemindvajset?

— Štirinajst. Utrujen sem, dečko — je rekel oče.

— Koliko je to štirinajst?

— Ne vem, Tomek. Ni veliko. Moraš si umiti roke pred kosilom.

— Ata, koliko pa je to dni? — je bil deček blizu joku.

— Štirinajst? No, to je dva tedna — je z olajšanjem pojasnil moški.

— Ali si hotel še kaj od mene?

— Grem si umit roke — je rekel fant.

— Treba si je umiti roke — se je moški obrnil proti hiši.

— Ata! — je zaklical fant. — Ata, ali si lahko umijem roke pri črpalki?

— Da. Ne, sinko — je rekel moški. Odšel je v hišo.

Pri mrežasti ograji je obstala deklica. Bila je velika in je imela beli pentlji.

— Tomek-ulomek — je rekla.

Fant je poslušal kot hipnotiziran. Previdno se je približal mreži.

Deklica mu je pokazala jezik. S palico je potegnil po mreži.

— Hočeš? — je vprašal z glasom, hripavim od razburjenja. Stegnil je paličico proti njej. — Dobra je za mravlje.

— Tomek-atomek — je rekla. Iz hiše so prihajali odrasli. Deklica je stekla po stezici.

— Počakaj! — je zaklical v obupu za njo. Že je ni bilo več.

Starejša ženska z izsušenim, osornim obrazom in mladi moški v barvnih kratkih hlačah sta se približala ležalniku s starko. Previdno sta prenesla njeno nepremično telo na stol z velikimi polakiranimi kolesi. Odpeljala sta jo v hišo.

— Striček Karel, striček Karel! — je zaklical fant.

Moški se je z nasmehom obrnil. Imel je dolge, rdeče brke.

— Me boš potem popeljal, striček? — je proseče vprašal fant.

— Danes je neparni dan — je rekel moški. — Dogovorjena sva, da se igrava le na parne dneve.

— Tomažek, kosilo — je zaklicala z okna mlada ženska.

— Ime mi je Tomek — je zamrmral fant. Počasi je šel v hišo.

Tako mi mili roke, da se mi zdi, kakor da sem cel nag. Rad imam umazane roke. Umazane roke so lepe. Imajo tako majhne bacile. Hočem imeti bacile in dobivati injekcije, vendar oni nergajo. Striček Karel spet goljufa. Enkrat naj bi bilo parno, drugič neparno. Včeraj me tudi ni vozil v vozičku. Striček Karel zmeraj goljufa. Kadar se greva pekel-nebo, tudi goljufa, da bi bil v peklu. Pravi, da je v nebesih dolgočasno, v peklu pa vroče. On ima rad vroče. Jaz pa ne. Meni je zmeraj vroče in dolgčas. Kje potemtakem sem?

— Če ne boš jedel špinače, se ne boš pravilno razvijal — je rekel oče.

— Nimam rad špinače.

— Vsi otroci imajo radi špinačo — je rekla mlada ženska.

— Jaz je ne maram — se je upiral fant.

— Celo babica ima rada špinačo — je rekla ženska.

— Ali se mora babica še razvijati? — je vprašal fant.

Mladi moški je bruhal v glasen smeh.

— Karel, prosim te — je rekel oče.

— Če ne poješ špinače, ne boš dobil jagod s smetano — je ostro rekel sinu.

— In ne bom imel izpuščajev — je odvrnil fant z vidnim olajšanjem.

Moški in ženska sta se nemočno spogledala. Fant je za trenutek razmišljal.

— Rad bi dobil to, kar ima stric Karel — je rekel.

Mladi moški je vrtel v roki velik kozarec z rdečim vinom. Konci njegovih brk so drhteli.

— Če nočeš jesti, potem se pojdi igrat na vrt — je rekla ženska.

— Po kosilu morajo otroci malo zadremati — se je oče obrnil k njej.

— Rekla sem ti, da podnevi nikoli ne zaspi. Naj gre na dvorišče. Bo vsaj na soncu — je rekla.

Slišiš, Tomek, kaj je rekla teta? Vzemi si kakšno igrabo in pojdi na vrt — je rekel moški.

— Kakšne igrače? — je vprašal fant.

— No, poigraj se z lokomotivo. Čisto nova igrača je. Menda se je še nisi naveličal? Imenitna in zelo draga lokomotiva je — ga je nagovarjal oče.

— Lokomotive nimam rad. Iztirja se — je razlagal fant.

— Kaj potem, če se iztirja? — se je začudil moški. — Lahko jo ponovno naviješ.

— Žalostna je — je rekel fant.

— Prinesi medvedka, ki igra — se je razburil oče. — Še enkrat ti bom pokazal, kako ga je treba naviti.

Fant ga je resno pogledal. Vstal je od mize in odšel.

— Bojim se. Bojim. — je tiho rekel oče.

— Česa se bojiš? — je vedro vprašal moški.

Oba sta ga očitajoče pogledala.

— Bojim se — je trmasto ponovil oče. — To je lahko dedno.

Moški se je zasmel.

— Misliš na Lili?

— Ne smeš si gnati toliko k srcu — je rekla ženska.

— Pri Lili je to vendar trenutna motnja, a te dobro razumem.

— Nikoli se nič ne ve — je rekel oče.

— Bolje je razvit kot vidva oba — je rekel mladi moški. Ni se več smejal.

— Tebi je lahko govoriti, ti se z njim skoraj nič ne ukvarjaš — ga je napadla ženska. — Nisem ti hotela povedati — se je obrnila k očetu — a je mogoče dobro, da veš. Predstavljaš si — dramatično je znižala glas — njemu že stoji.

— Kaj stoji? — se je začudil oče.

— No, ud — je zardela. — Videla sem ga. Res. Skrivaj me je opazoval.

— Zaboga! — je vzkliknil oče. — On ima vendar šele štiri leta.

— Videla sem ga — je ponovila ženska.

— Jaz ne morem več — je rekel oče. Vse kaže, da se moram odpovedati svojemu položaju in pestovati tega otroka. Jaz ne morem več.

Mladi moški se je nasmehnil. Dolil si je vina.

— Bolje je razvit kot vidva oba — je ponovil.

V sobo je prišel fant, za sabo je vlekel velikega plišastega Miša modre barve.

— Uničil ga boš — je rekla ženska.

— Težek je — se je branil fant. Podal je medvedka očetu. Gledal je v pričakovanju.

Oče je rahlo potegnil za rdečo vrvico, ki je molela iz medvedkovega trebuha.

— Previdno je treba — je rekel. — Znotraj ima zelo precizen mehanizem.

Iz medvedka so začeli prihajati zvoki tihe glasbe. Odrasli so zamišljeno poslušali.

— To je zelo lepa melodija — je rekel prepričljivo oče. Glasba je utihnila.

— In kaj bo zdaj? — je vprašal fant.

— Kako kaj bo? — se je razjezil oče.

— Kaj pa je še lahko?

— Lahko ga spet naviješ. Poskusi sam. Mogoče tokrat ne boš utrgal?

— Jaz ne znam — je nejevoljno odvrnil fant.

— Navij vendar.

— Ko pa nočem, da bi igral — je odvrnil.

Oče je globoko vzdihnil.

— Pojdi se igrat — je rekel.

— Ga ne bi smel vzeti s seboj na vrt? — je vprašal.

Vzeli so mi Gospo Babico in nimam koga braniti. Ni mačka Rafala, a on se tako in tako ne igra z mano. Spet je dolgočasno in vroče.

Mogoče pa bo ona še enkrat prišla. Zlasti kokoš. Zanimivo, če ve, koliko še ima do konca življenja. Sicer se sploh ne igram rad z njim, ker ne poje in je privezan za nogo. Stric Karel se spet noče igrati z mano, ker se raje igra s teto Tosio. Videl sem na stopnicah. Muhe pojejo. Muhe so neumne, ker se ne pustijo ujeti.

— Gospodinja! — je zaklical. Starejša, sivo oblečena ženska je šla čez vrt.

— Gospa, zakaj se muha ne pusti ujeti?

— Fuj — je odvrnila ženska. — Muhe so umazane.

— Ampak kako bi jih ujeli? — je vprašal.

— Oj, Tomažek, Tomažek — je rekla. — Ubožček.

V roki je držala jajce.

— Gospa, koliko jajc ima kokoš? — je vprašal.

Presenečena ga je gledala.

— Ubožček — je raztreseno ponovila.

— Nalovil bom pikapolonice — je rekel fant v obupu.

Pikapolonice se pustijo ujeti in iz njih odteka takšen rumen sok. Ampak če jih ne paziš, ti odfrfrajo v Nebo. Teta Tosia pravi Pikica Polonica, odleti v nebo in prinesi košček kruha, ter jih izpušča. Če bi jih zaprl v škatlo od lokomotive, ne bi odletele. Dal jim bom jesti liste in vodo, pa

bodo morda hotele biti moje. In nihče jih ne bo kupil, le jaz sam jih bom nalovil, tako morda v tem ne bo nobene goljufije.

— Tata! — je zaklical. Moški je pogledal skozi okno.

— Tata, se lahko poigram s škatlo od lokomotive? je vprašal.

— Lahko — je odgovoril moški. — Takoj pridem k tebi in ti poženem lokomotivo.

Fant ni poslušal, v diru je stekel v hišo. Čez trenutek je pritekel ven in previdno nesel kartonsko škatlo. Odšel je v ozadje vrta.

— Tomaž — je rekel mladi moški. — Izjemoma te lahko malo zapeljem z vozičkom.

— Fant je prestrašen skočil pokonci. Hotel je skriti škatlo za hrbet.

— Danes je neparen dan — je rekel proseče.

— Kaj imaš tam? — jeanimalo moškega.

— Igram se — je rekel fant.

— Se igraš s škatlo od lokomotive? Če hočeš, ti dam pomeriti sončna očala.

— Prav — je odvrnil fant. Iztegnil je roke.

Moški je snel velika temna očala in jih položil fantu na obraz. Zasmejal se je. Očala niso obstala na mali glavici, padla so v travo.

— Sam vidiš, da si premajhen, da bi se lahko igral s tabo — je rekel moški. — Kaj imaš v škatli?

Fant je previdno odprl pokrov škatle.

— Ampak pazi — je rekel tiho.

Moški je pokleknil na travo, pogledal v škatlo in zažvižgal.

Ho, ho, Imenitno. — je rekel. — Pa kar pet. Kaj pa je v tej steklenički od zdravil?

— Voda — je pojasnil fant. — Če bi jim bilo vroče in bi hotele piti.

Moraš jim napraviti še luknjice, da bi lahko dihale — je rekel moški zavzeto. — Drugače se bodo udušile. Pikapolonice tudi potrebujejo zrak.

Kakor v tvoji škatli gliste? — se je razveselil fant.

— Napravil ti bom luknjice.

Iz žepa kratkih hlač je vzel pribor za pipo in preluknjal karton.

— Sam bom — se je razvnel fant.

Skrbno je izkljuval luknjice.

— Tomek! — je zaklical oče. — Pridi se igrati z lokomotivo.

— Igram se — je proseče zaklical fant.

— Pridi, imam malo časa. Potem bom delal — je rekel oče.

Fant je dvignil k moškemu proseč pogled.

— Ne povej jim — je rekel.

— Ne bom povedal. Dam besedo — je obljubil moški.

Fant je skrnil škatlo v travo. Pritekel je k očetu, ki je razstavljal električno železnico. Velika pozlačena lokomotiva je vlekla za sabo več deset majhnih vagončkov.

— Postavljaj hiše — je rekel oče. — Jaz bom napravil gozd.

Ne more jim biti vroče, ker sem zaprl škatlo.

Najhujše je sonce. Tudi dolgčas jim ni, saj jih je pet. Samo moje so.

In ni jih treba navijati. Ko bo prišla Ona, ji bom to pokazal. Morda bo potem prišla k meni za mrežo.

— No, vidiš — se je razveselil oče. — Niti enkrat se ni iztirila. Treba je le malo potrpežljivosti. Hočeš še?

— Ne — je odgovoril fant.

Moški je vdano zbiral vagončke, odvijal tračnice.

— No, dobro — je rekel. — Saj tako nimam časa. Jutri se bova spet igrala. Prinesi škatlo.

— Ati — je prosil fant. — Naj še ostane. Ne pospravi je.

— Se boš igral sam? — se je začudil moški. — Spet boš kaj pokvaril.

— Ati, škatlo potrebujem. Rekel si, da se lahko igram s škatlo.

— Ne razumem — se je vznemiril oče. — Zakaj potrebuješ škatlo?

— Za pikapolonice — je tiho odvrnil.

— Kje pa jo imaš? Takoj povej, kje je škatla! — je zakričal oče.

— Tam — je pokazal fant. Bil je zelo žalosten.

Moški je vstal in odšel v tisto smer. Fant je stekel za njim.

— Uničil si škatlo! Tako lepo škatlo od lokomotive — je rekel oče v obupu. — Zakaj si naluknjaj škatlo?

— Da bi prišel noter zrak. Za pikapolonice — fant je počasi odprl pokrov.

— Pobegnile so — je rekel. — Pobegnile. Vse.

— Seveda so pobegnile, ko si jim nastavil luknje — je prezirljivo pogledal malega. — Ničesar ne znaš narediti prav. Uničil si tako dobro škatlo od lokomotive.

— Pobegnile — je ponavljal fant vse tiše. — Gotovo pikapolonice ne potrebujejo zraka. Spet so me nalagali. Vse so pobegnile.

Moški je skomignil in odšel v hišo.

— Imel sem jih kar pet in vse so pobegnile — je rekel fant.

Pesmi je prevedel Branko Šömen,
uvodni esej in prozo pa Niko Jež